

Tiltott régészet

Válogatás a tudományos folyóiratokban megjelent recenziókból

A Tiltott régészet rendkívül vitatott könyv, melyet nagy érdeklődéssel fogadtak a tudományos világban. Amint az várható volt, antidarwinista állásfoglalása sok ellentmondó véleményt váltott ki, melyek közül néhány elferdítve mutatja be a könyv lényegét. Olykor azonban még azok is, akik nem értenek egyet a könyv végkövetkeztetésével, igazi tudományos eredményként ismerik el, és korrekt módon mutatják be olvasóiknak, amint azt a következő szemelvények is mutatják.

„Michael Cremo tudománytörténész és Richard Thompson matematikus próbára teszi az emberi eredetről és ősiségről alkotott uralkodó nézeteket. A mű a régészeti feljegyzésekben található óriási mennyiségű elfogadott és ellentmondásos bizonyítékot vonultat fel – a tudományos módszer szociológiai, filozófiai és történeti kritikájával együtt –, hogy ütköztesse egymással a létező nézeteket, s le-

leplezze a történelemmel és az emberi eredettel kapcsolatos információk elhallgatását.”

Journal of Field Archeology, 1994, 21. sz., 112. o.

„Kétségtelen, hogy többen haszonnal fogják olvasni ezt a könyvet. A régészettörténész számára feltétlenül hasznos összefoglaló kézikönyve a tudományos ismeretanyag történeti és szociológiai vonatkozású esettanulmányainak, ami felhasználható arra, hogy a régészettel kapcsolatban megvitassuk, hogy mit is értünk egy tudományos diszciplína ismeretelméleti meghatározásán.”

Tim Murray, in: British Journal for the History of Science, 1995, 28. sz., 379. o.

„El kell ismerni, hogy a *Tiltott régészet* számos olyan érdekes témára hívja fel a figyelmet, amely fölött javarészt elsiklottak a történészek; s hogy a korai irodalom e részletes elemzése által kétségtelenül ösztönző erejű munkát végeztek a szerzők, amely mind a történészek, mind a tudományozókkal foglalkozók szempontjából jelentős kérdéseket vet fel.”

Jo Wodak és David Oldroyd, in: Social Studies of Science, 1996, 26(1) sz., 196. o.

„Szóval hozzájárult-e bármivel is a *Tiltott régészet* a paleoantropológia irodalmához? Válaszunk megfontolt igen – két okból is. Először, jóllehet a szerzők szinte túlméretezett ostromot indítanak, temérdek részlettel árasztva el az olvasót, az általuk újvizsgált történelmi anyag nagy részét nem elemezték ilyen mindenre kiterjedő részletességgel azelőtt. Másodszor, ... Cremo és Thompson sarkalatos problémát vet fel a megbízhatóságot nélkülöző tudományos kijelentésekkel, tudományos igazságokkal kapcsolatban.”

Jo Wodak és David Oldroyd, in: Social Studies of Science, 1996, 26(1) sz., 207. o.

„Mindazoknak az érveknek és bizonyítékoknak a tárháza, amelyek fényében az ember inkább ősi múlt, mintsem újabb eredetre tekint vissza.”

Cyprian Broodbank, in: Antiquity, 1993 december, 67. sz., 904. o.

„A szerzők nem titkolt célja, hogy összeegyeztessék a paleoantropológiát azon védikus állításokkal, miszerint az emberi faj hosszú múlt, tekint vissza, valamint a különféle emberi és majomszerű emberszabású lények hosszú időn keresztül együtt is léteztek. ... Az érvelési

módszer egyszerű: vegyük sorra az emberi evolúcióval kapcsolatos összes elfogadott tényt. Ezután vegyük sorra az összes kivételt, ellentmondást, hibát és csalást. Most rakjuk össze a kettőt: így megkapjuk ezt a könyvet.”

Jonathan Marks, American Journal of Physical Anthropology, 1994 jan., 93(1). sz., 140. o.
„A könyv témája az, hogy a *Homo sapiens* sok millió éve is létezett a földön, s hogy e tényt a tudományos világban elhallgatták vagy mellőzték, mivel ellentmondott az ember eredetéről és ősiségéről alkotott uralkodó nézeteknek. E teória alátámasztásaként a szerzők végigelemzik az emberi evolúcióra vonatkozó legfontosabb felfedezések történetét, és áttekintik az emberi eredettel kapcsolatos leletek nagy részét, főként azokat, amelyek nem egyeznek az uralkodó paradigmával.”

Ethology, Ecology, and Evolution, 1994, 6. sz., 461. o.
„A *Tiltott régészet* ... amellel érvel, hogy anatómiailag modern emberek sok százmillió éve léteznek már, s ezzel az emberi evolúció elméletét cáfolja. Nem foglal állást másfajta biotikus evolúció mellett. A könyv azt is állítja, hogy a régészek egyfajta tudásszűrővé váltak a XIX. század óta, mivel tevékenységük során hajlamosak voltak figyelmen kívül hagyni azokat a leleteket, amelyek azt bizonyították, hogy anatómiailag modern emberek már évmilliók óta léteznek. ... A szerzők alapos munkát végeztek: hatalmas mennyiségű – többnyire a XIX. századból és a XX. század elejéről való – anyagot gyűjtöttek össze és ismertettek, amely tudománytörténeti szempontból kétségkívül érdekes.”

Wade Tarzia, in: Creation/Evolution, 1994, 14(1). sz., 13. o.
„Habár megközelítésmódja kifejezetten antievolucionista, a könyv – formáját, tartalmát és stílusát tekintve – nem az antievolucionizmus megszokott műfaját képviseli. Abban különbözik e műfaj szokásos darabjaitól, hogy a szerzők eredeti forrásokat használnak, s a könyv jól van megírva. Ezenkívül, összhatását, hangnemt tekintve, a mű messze felette áll annak, amivel a szokványos kreacionista irodalomban találkozunk. ... Valójában a szerzők egész könyvüket a szakirodalom vizsgálatára alapozzák, s e szakirodalom nagy része (jóllehet nem az egész) a tizenkilencedik század végéről és a huszadik század elejéről származik. Ily módon a Harmadkori Ember tizenkilencedik századi elméletét elevenítik fel, szemmel láthatólag azt az elképzelést alapozva erre, hogy az anatómiailag modern *Homo sapiens* már a relatíve nagyon távoli múltban felbukkant, s kijelentik, hogy az ezt alátámasztó leletanyag legalább olyan jó, sőt általában jobb, mint amire fajunk jóval újabb, evolúciós eredetének alátámasztásaként hivatkoznak.”

Kenneth L. Feder, in: Geoarchaeology, 1994, 9(4). sz., 338. o.
„Egy ilyen hatalmas terjedelmű munka (914 oldal), amit az emberiség rejtélyes eredetének szenteltek – meghökkenti az embert. Mi lehet vajon ez a tiltott régészet? A megdöbbenés első pillanatai után gyorsan felütjük a könyvet, s nagy érdeklődéssel lapozzuk végig az oldalakat. Az első rész a rendellenes (nem elfogadott) leleteket mutatja be – köztük a feltehetően embertől származó vésett és törött csontokat tercium kori barlangokból; eolitokat, melyekkel kapcsolatban sok tinta fogyott már; Kaliforniában talált emberi maradványokat a pliocén vagy az eocén időszakból; vagy emberi lábnyomokat, melyeket pennsylvaniai felső karbonkori rétegekben, a kentucky-i Rockcastle-nél találtak. A szerzők ismertetik a felfedezésekről szóló történelmi beszámolókat, s a körülöttük zajló vitákat, de nem bocsátkoznak semmiféle kategorikus ítéletalkotásba. A könyv második része hagyományos leleteket tárgyal – jávai és kínai (többek között a csoukoutieni) hominidákat, a piltdowni emberi kövületeket stb. Nem feledkeznek meg Afrikáról sem, ahol a legősibb *Australopithecus*-maradványokat találták. Mintegy száz oldalon keresztül a szerzők itt ismét leírják a fosszilis leletekkel kapcsolatos történelmi beszámolókat és vitákat, valamint

az igazi hominidákkal való rokoníthatóságukra is kitérnek. A könyv végén három melléklet található. Az első a tárgyalt csontok kémiai és radiometriai elemzésére vonatkozik. A második az ősi időszakokban (harmad-, másodidőszak) létező kultúrák bizonyítékait tartalmazza. A harmadik melléklet az ember ősiségét bizonyító leleteket összegzi – a prekambriumtól (a Dél-afrikai Köztársaságban, az ottosdalini lelőhelyen talált fémgömb) a pleisztocén végéig. M. Cremo és R. Thompson szándékosan provokáló művet alkottak, rámutatva arra a problémára, hogy egy adott kor uralkodó elképzelései befolyással vannak a tudományos kutatómunkára. Ezek az elképzelések arra kényszeríthetik a kutatókat, hogy elemzéseiket a tudományos világ által jóváhagyott felfogásokhoz igazítsák. E mű dokumentumgazdagsága – ami inkább történeti-szociológiai, mint természettudományi jellegű – sem hagyható figyelmen kívül.”

Marylène Patou-Mathis, in: L'Anthropologie, 1995, 99(1). sz., 159. o.

„A könyv számos prekambrium és pleisztocén kori leletet említ és vitat meg, melyeket egyes tudósok az anatómiailag modern ember bizonyítékaiként tartanak számon. A szerzők általában egy az egyben elfogadják a beszámolókat, s bemutatják, hogy a bennük foglalt tényeket miként hagyta figyelmen kívül a tudományos világ. ... A leírásoknak és az ismeretlen forrásmunkák terjedelmes irodalomjegyzékének nagy hasznát vehetik az uralkodó tudományos világgépet képviselő tudósok is.”

Journal of Geological Education, 1995, 43. sz., 193. o.

„Michael Cremo és Richard Thompson könyve azzal kecsegtet, hogy az emberi nem ősiségére vonatkozó nyugtalanító elképzelésekről fellebbenti a feledés fátylát. A szerzők szerint a darwinista maradiság célzatosan eltussolja azokat a régészeti bizonyítékokat, amelyek arra utalnak, hogy a *Homo sapiens* nem egy újabb kori evolúciós termék, s hogy hosszú időn keresztül együtt létezett a földön számos emberszabású hominidával, akik nem lehettek az elődei.”

Wiktor Stoczkowski, in: L'Homme, 1995, 35. sz., 173. o.

„Gratulálnunk kell Michael A. Cremonak és Richard Thompsonnak, akik nyolc év alatt létrehozták az egyetlen világos, precíz, kimerítő és teljes összefoglalást gyakorlatilag az összes emberi leletről, tekintet nélkül arra, hogy beleillenek-e az elfogadott tudományos elméletbe, vagy sem. Ha azt mondjuk, hogy igen alapos kutatómunkát végeztek, akkor nagyon keveset mondtunk. Nincs még egy könyv, amely hasonló terjedelmű és kaliberű lenne. Minden elsőéves biológia, régészet és antropológia szakos hallgató számára – és mások számára is! – kötelező olvasmánnyá kellene tenni.”

John Davidson, in: International Journal of Alternative and Complementary Medicine, 1994 augusztus, 28. o.

„A *Tiltott régészet* a lehető legnagyobb mértékben kiaknázza a jelenleg elterjedt értelmezési módokat. A szerzők arra a következtetésre jutottak, hogy a modern *Homo sapiens* folyamatosan együtt élt azokkal a majomszerű, emberszabású teremtményekkel, melyeket az evolucionista biológusok az ember ősének ill. egy kettéágazás kiindulópontjának tartanak. Ezáltal a védikus forrásokat támasztják alá, melyek az emberi nem szinte végtelen múltjára engednek következtetni. ... Nagy számú pattintott kovakő vagy eolit nagyon ősi kőeszközként való értelmezése, valamint a mások által csalásként vagy természeti jelenségként elvetett egyéb bizonyítékok (fémgolyók; cipőnyomok; vasszőgek és aranszálak ősi kőzetben; faragások; lábnyomok) újraértelmezése révén Cremo és Thompson az anatómiailag modern ember tevékeny jelenlétét már a kambrium korban is felfedezni véli. ... A *Tiltott régészet* meglepően könnyen olvasható, annak ellenére, hogy a mű valójában két évszázad – a nyugati tudósok által kétségbe vont vagy elutasított – régészeti leleteinek 828 oldalas kritikai katalógusa.”

Hillel Schwarz, in: Journal of Unconventional History, 1994, 6(1). sz., 75-76. o.